

Комунікативна компетентність як складова професійного зростання викладача вищої школи

Триндюк В.А.

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філології

Заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради

м. Луцьк, Україна

Професійна компетентність викладачів закладів вищої освіти значною мірою залежить від їхніх комунікативних навичок. Комунікація є основою освітнього процесу, оскільки через неї реалізуються всі його складові: передача знань, формування цінностей, розвиток критичного мислення, встановлення міжособистісних взаємин. Ефективні комунікативні процеси сприяють підвищенню якості навчання, розвитку особистості студента та створенню комфортного навчального середовища. Розвиток професійних навичок викладача значною мірою залежить від його комунікативної компетентності, яка включає вміння передавати інформацію, слухати, аналізувати та адаптуватися до різних освітніх ситуацій.

До елементів комунікативної компетентності викладачів відносять вербальні навички, невербальні засоби комунікації, емпатію та здатність до співпереживання. Вербальні комунікативні навички включають вміння чітко і зрозуміло формулювати свої думки, використовувати професійну лексику, залучати студентів до діалогу [3]. Такі невербальні засоби комунікації як жести, міміка, інтонація викладачі використовують для посилення емоційного забарвлення повідомлень. Це допомагає залучати студентів до роботи та утримувати їхню увагу.

Важливу роль у процесі комунікації відіграють емпатія та здатність до співпереживання. Роль емпатії у міжособистісному спілкуванні студентів є надзвичайно важливою для створення сприятливого навчального середовища, формування навичок соціальної взаємодії та співпраці [1]. Викладач, який

демонструє емпатію, формує довірливі стосунки зі студентами, сприяє створенню комфортного навчального середовища.

Сьогодні існує ряд проблемних питань, що стосуються комунікативної компетентності викладачів. Одним із них є недостатній розвиток цифрової грамотності. Навчання часто відбувається на платформах для дистанційного навчання (Zoom, Google Meet, Moodle). Це ускладнює педагогічну комунікацію, створює нові виклики, такі як необхідність адаптації до віртуального середовища та підтримання уваги студентів. Окрім того викладачі мають труднощі із використанням нових технологій [4].

Варто зазначити, що сучасні студенти, так зване покоління Z та покоління Alpha, мають інші очікування від викладачів, ніж їх попередники. Вони орієнтуються на цифрові технології, швидкий обмін інформацією та інтерактивність, що змушує викладачів адаптувати свої методи комунікації. Такі виклики пов'язані також з тим, що багато здобувачів освіти фактично навчаються в Україні, а проживають за кордоном. Культурні особливості і мова іншої країни впливають на їх комунікацію, тому перед викладачами постають нові виклики із пошуку нових методів в освітньому процесі. Інколи це також стосується і особливостей спілкування із студентами-переселенцями з інших регіонів, які виховувались у іншому соціокультурному середовищі.

Ми підтримуємо думку про те, що для ефективної взаємодії важливо, щоб викладач умів розуміти емоційний стан студентів і адекватно реагувати на нього. Як зазначає Goleman D., емоційна чутливість сприяє покращенню комунікації та продуктивності. Здатність викладача "читати" невербальні сигнали, такі як тон голосу, міміка, жести, дозволяє йому швидше реагувати на ознаки тривоги, втоми або мотиваційного спаду [3]. Проте не всі педагоги приділяють достатньо уваги розвитку емоційного інтелекту.

Аналіз ефективності використаних методів навчання через зворотний зв'язок від студентів також є важливим компонентом професійного зростання. Здатність викладача до рефлексії щодо власних комунікативних дій дозволяє йому постійно покращувати професійні навички.

Для вдосконалення комунікативних процесів в освітньому середовищі варто проводити професійні тренінги з розвитку комунікативних навичок, зокрема, наприклад, з ефективного використання цифрових технологій у навчанні. Достатньо продуктивними можуть стати міжкультурні семінари, для ознайомлення із особливостями міжкультурної комунікації та формування толерантності до різноманітності. Для розвитку навичок саморефлексії, емпатії та управління емоціями ефективними може бути участь у спеціалізованих тренінгах.

Зворотний зв'язок із студентами через залучення до обговорення викладацьких методів за допомогою опитування або відкритий діалог теж вдосконалисть комунікацію між учасниками освітнього процесу [2].

Отже, комунікація є основою педагогічної взаємодії, комунікативні процеси є ключовими для формування професійної компетентності викладачів закладів вищої освіти. Ефективна взаємодія між викладачем і студентами будується на чіткій та зрозумілій передачі інформації. Важливу роль відіграє здатність педагога адаптувати свій стиль спілкування до рівня розуміння студентів, їхніх особливостей та мотивації.

Ефективна комунікація сприяє передачі знань, формуванню професійних цінностей та розвитку особистісних якостей студентів. Проте, для подолання сучасних викликів, таких як цифровізація та інтернаціоналізація освіти, викладачі потребують постійного вдосконалення своїх комунікативних навичок. Для цього необхідно інвестувати час і ресурси в постійне навчання, саморефлексію та адаптацію до змін у суспільстві.

Література:

1. Білоус Р.М., Підвальна М.П. Роль емпатії у процесі міжособистісного спілкування студентів. № 15. *Дев'яності економіко-правові дискусії. Серія: Соціальні та гуманітарні науки.* 23-24.10.2024. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-5013/> (дата звернення 10.01.2025).

2. Чекстєре О.Ю. Емпатія як складова педагогічної культури педагога. URL: [Чекстєре_Стаття_Емпатія_як_складова_педагогічної_культури.pdf](#) (дата звернення 10.01.2025).
3. Goleman D., "Emotional Intelligence". 2018. URL: [https://asantelim.wordpress.com/wp-content/uploads/2018/05/daniel-goleman-emotional-intelligence.pdf](#) (date of access 13.01.2025).
4. Siemens, G. Connectivism: A learning theory for the digital age, *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 2. 2005. URL: [http://www.itdl.org/Journal/Jan_05/article01.htm](#) (date of access 13.01.2025).